

Motion till riksdagen 2021/22:441

av **Ida Gabrielsson m.fl. (V)**

En starkare arbetsskadeförsäkring

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdraget att se över hur arbetsskadeförsäkringen kan förbättras för att ge fler arbetsskadade den ersättning de har rätt till och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att införa en bevislätnadsregel i arbetsskadeförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att förändra varaktighetskravet i arbetsskadeförsäkringen till sex månader och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheterna att inkomstindexera arbetsskadelivräntan och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Arbetsskadeförsäkringen kan ge ersättning vid skada p.g.a. olycksfall eller sjukdom i arbetet. Den är inte en primär försäkring utan ett komplement till den ersättning som utgår från sjukförsäkringen. Ersättning kan också lämnas om en försäkrad byter till ett lägre betalt arbete eller går ner i arbetstid p.g.a. arbetsskadan. Arbetsskadeförsäkringen bygger på grundtanken om att den som skadas av sitt arbete ska få full kompensation för den inkomstförlust som hen lider till följd av skadan.

Vänsterpartiet anser att arbetsskadeförsäkringen ska vara trygg, rättssäker och jämställd. Den som skadar sig på jobbet ska ha rätt till stöd, hjälp och ersättning. Alla arbetstagare, oavsett kön och yrke, ska ges lika möjligheter att få skador erkända som arbetsskada. Så är det inte i dag. Dagens arbetsskadeförsäkring har stora brister. Regelverket har ändrats vid ett flertal tillfällen och blivit alltmer restriktivt. Som en följd av

detta är det allt färre som får sina arbetsskador och arbetssjukdomar godkända, i synnerhet kvinnor.

Enligt LO har huvudregeln numera blivit att en arbetsskadad arbetstagare inte får någon ersättning från försäkringen. De huvudsakliga skälen till detta är den s.k. bevisregelns utformning samt det s.k. varaktighetskravet. Riskerna i arbetslivet har därmed lagts över på den enskilde arbetstagaren. Som en effekt av detta har statens kostnader för arbetsskadeförsäkringen minskat betydligt, från över 11 miljarder kronor 1991 till 2,5 miljarder kronor 2020 (ej justerat för inflation). Mellan åren 2006 och 2020 minskade antalet personer som får livränta med 67 procent.

Efter den borgerliga regeringens försämringar av sjukförsäkringen 2008 halverades antalet personer per år som fick livränta. Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) konstaterade i en rapport 2015 att färre ansökningar om livränta blivit en konsekvens av 2008 års ändringar i socialförsäkringen.

Att dramatiskt många färre får livränta är en besparing för staten som innebär att samhället glider undan från stöd och ansvar och övervältrar kostnader på utsatta enskilda. Det är ytterligare en orättvisa i ett arbetsliv där det redan finns stora klassmässiga skillnader i risken för olyckor och utslitning. Försäkringskassan har vidtagit åtgärder för att handläggarna av sjukpenningärenden ska kunna lämna individuell information till sjukskrivna om arbetsskadeförsäkringen. Det är bra, men mer behöver göras.

Vänsterpartiet ser mycket allvarligt på de stora brister som präglar dagens arbetsskadeförsäkring. Det är oacceptabelt att arbetstagare som skadas i arbetet inte får den ersättning de har rätt till och att kvinnor och män bedöms olika. Det är hög tid att förändra arbetsskadeförsäkringen. I det följande lyfter vi fram förslag som syftar till att skapa en tryggare och mer rättssäker arbetsskadeförsäkring – en jämställd försäkring som behandlar kvinnor och män lika.

3 Tillsätt en ny utredning

I januari 2016 tillsatte S-MP-regeringen utredningen om en mer jämställd och rättssäker försäkring vid arbetsskada. Utredningen fick i uppdrag att se över försäkringen vid arbetsskada utifrån syftet att kvinnor och män ska ha lika möjligheter att få skador godkända som arbetsskada samt att se över och förtydliga vissa försäkringsregler. Det handlade alltså inte om någon total översyn av arbetsskadeförsäkringens utformning, utan endast vissa delar berördes.

I mars 2017 lämnade utredningen sitt betänkande Samlad kunskap – stärkt handläggning (SOU 2017:25). Betänkandet innehåller vissa förslag som, om de genomförs, skulle bidra till en bättre och mer rättssäker arbetsskadeförsäkring. Utredningen innehåller dock inte några förslag som på allvar skulle komma till rätta med de rättsförluster som i dag är vanligt förekommande.

Mot bakgrund av att det saknas verkningfulla förslag i utredningen, trots uppenbara brister i försäkringen, framhöll LO i sitt remissvar på utredningens betänkande att det är hög tid för en mer omfattande översyn av arbetsskadeförsäkringen. Vänsterpartiet delar LO:s uppfattning.

Under 2018 avslogs mer än tre fjärdedelar av ansökningarna om arbetsskadelivränta. Den klart vanligaste orsaken var att grundvillkoren i försäkringen – att den försäkrades förmåga att skaffa sig inkomst genom arbete måste vara nedsatt med minst en femtondel

under minst ett år – inte var uppfyllda. LO-TCO Rättsskydd menar att grundvillkoren är för strängt formulerade och vill se en översyn av dem. Vänsterpartiet instämmer i den bedömningen.

Regeringen har sagt att den avser att utreda arbetsskadeförsäkringen. Enligt en granskning i tidningen Arbetet finns det stöd i riksdagen för en sådan utredning. Utöver de brister i försäkringen som är kända sedan tidigare bör en sådan utredning också ta fasta på de lärdomar som gjorts under coronapandemin och ISF:s skrivelse Arbetsskadeförsäkringen och covid-19, om svårigheter med att få covid-19 bedömd som arbetsskada.

Regeringen bör tillsätta en utredning med uppdraget att se över hur arbetsskadeförsäkringen kan förbättras för att ge fler arbetsskadade den ersättning de har rätt till. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Förändra bevisregeln och varaktighetskravet

Redan nu bör det dock genomföras två förändringar i arbetsskadeförsäkringen i syfte att komma till rätta med de mest akuta problemen. I LO:s yttrande över betänkandet Samlad kunskap – stärkt handläggning (SOU 2017:25) lyfts två förslag fram. För det första anser LO att den s.k. bevisregeln, som tillämpas vid bedömningen av en arbetsskada, måste förändras.

Bevisregeln i arbetsskadeförsäkringen har ändrats över tid. Dagens bevisregel, införd 2002, innebär att en skada ska anses ha uppkommit genom olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet om övervägande skäl talar för det. Vid arbetsskadeprövningen görs en helhetsbedömning, bl.a. baserad på forskning kring arbetssjukdomar. Bristen på forskning inom vissa områden, t.ex. arbetssjukdomar inom kvinnodominerade sektorer, kan dock påverka den försäkrades möjligheter att få sin arbetsskada godkänd. Detta har resulterat i att kvinnor beviljas arbetsskadeersättning i lägre utsträckning än män. För att komma till rätta med detta anser LO att det bör införas en bevislätnadsregel på de områden där kunskapsunderlaget är bristfälligt. En sådan ordning skulle, enligt LO, flytta risken från de försäkrade, öka möjligheterna för kvinnor att få rätt till ersättning från arbetsskadeförsäkringen och skapa ett tydligt incitament för berörda parter att bedriva relevant forskning på områden där det i dag finns ett bristande kunskapsunderlag (LO 2017: Yttrande över Samlad kunskap – stärkt handläggning, SOU 2017:25). Vänsterpartiet delar LO:s uppfattning och anser att en bevislätnadsregel bör införas i arbetsskadeförsäkringen i enlighet med LO:s förslag.

Regeringen bör återkomma med förslag om att införa en bevislätnadsregel i arbetsskadeförsäkringen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För det andra anser LO att dagens s.k. varaktighetskrav, som tillämpas vid bedömning av om den försäkrade har rätt till livränta, bör förändras. Enligt nuvarande varaktighetskrav ska det kunna antas att nedsättningen av förmågan att skaffa sig inkomst genom arbete kommer att bestå under minst ett år. Enligt LO bör varaktighetskravet sänkas till 6 månader. Det gör det dels enklare för den försäkrade att prestera ett fullgott intyg, dels enklare för läkarna att utfärda ett sådant intyg. En sådan tidsperiod stämmer även bättre överens med de nuvarande reglerna i sjukförsäkringen. I andra hand bör, enligt LO, en fast prövotidpunkt införas som ansluter till rehabiliteringskedjans bestäm-

melser. Det kan lämpligen vara vid dag 180 i ett sjukfall då den försäkrades arbetsförmåga prövas mot andra arbeten på den normala arbetsmarknaden.

Vänsterpartiet delar uppfattningen att varaktighetskravet bör förändras. Vi har under lång tid och i flera andra sammanhang framfört kritik mot tidsgränserna i den s.k. rehabiliteringskedjan. Vår kritik beskrivs närmare i motion En fungerande sjukförsäkring (2021/22:2595). En översyn av varaktighetskravet bör enligt vår mening göras oberoende av rehabiliteringskedjans tidsgränser. Vi ser det dock som rimligt med ett varaktighetskrav på 6 månader.

Regeringen bör återkomma med förslag om att förändra varaktighetskravet i arbetskadeförsäkringen till 6 månader. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Inkomstindexerad livränta

Livräntan är prisbasbeloppindexerad. Eftersom prisbasbeloppet i regel har en långsammare ökningstakt än genomsnittsinkomsten och därmed inkomstbasbeloppet har den som uppbär livränta en sämre inkomstutveckling än den som arbetar. Därmed frångås arbetsskadeförsäkringens grundtanke – att den som skadas av sitt arbete ska få full kompensation för den inkomstförlust som hen lider till följd av skadan. Hårdast drabbas de som får sin livränta fastställd vid ung ålder.

Frågan har utretts och i betänkandet Samlad kunskap – stärkt handläggning (SOU 2017:25) föreslås att livräntan ska räknas om utifrån inkomstindex. Varför regeringen inte agerat utifrån förslaget är oklart. Vänsterpartiet instämmer i utredningens förslag och menar att regeringen bör agera utifrån det.

Regeringen bör se över möjligheterna att inkomstindexera arbetsskadelivräntan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ida Gabrielsson (V)

Momodou Malcolm Jallow (V)

Maj Karlsson (V)

Daniel Riazat (V)

Karin Rågsjö (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)